

Primerjava učnih načrtov vzgojiteljev_ic v predšolski vzgoji in varstvu v enovitih in ločenih sistemih v 5 državah članicah EU

Projekt NEMO – Primerjalno poročilo o intelektualnih rezultatih 4 (IO4)

Manja Veldin in Maša Vidmar

Pedagoški inštitut (PEI), Slovenija

Moira Sannipoli, Ilaria Farinella, Anna Pelloni, Rita Ferrarese, Alessandro Porcheddu in Antonia Labonia so pripravili poglavja o stalnem profesionalnem razvoju in priporočilih za pripravo učnih načrtov za vzgojitelje_ice v predšolski v vzgoji in varstvu v enotnih sistemih ISCED 0 (0–6 let starosti).

Gruppo Nazionale Nidi Infanzia (NIDO), Italija

Julij 2022

Sodelavci

Odgovore na vprašalnik v posamezni državi so posredovali:

Slovenija: Maša Vidmar in Manja Veldin (Pedagoški inštitut)

Švedska: Sara Lenninger (Univerza Kristianstad)

Španija: Gerardo Herrera (Univerza v Valenciji)

Ciper: Marianna Efstathiadou (Evropska univerza na Cipru)

Italija: Moira Sannipoli in Ilaria Farinella (Institucija Gruppo Nazionale Nidi Infanzia)

Informacije in stališča, predstavljena v tem poročilu, so mnenja avtorjev in ne odražajo nujno uradnega mnenja Evropske unije. Niti institucije in telesa Evropske unije niti posamezne osebe, ki delujejo v njihovem imenu, ne morejo biti odgovorne za morebitno uporabo informacij, ki jih vsebuje.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

1. Uvod

Visokokakovostna predšolska vzgoja in varstvo (PVV) prinašata številne kratkoročne in dolgoročne koristi za posameznike in družbo, zato sta deležna obsežne podpore (glejte Svet Evropske unije, 2011). Države so sprejele različne strategije za doseg skupnega cilja, tj. cenovno ugodne, dostopne in učinkovite predšolske vzgoje in varstva, vendar kljub skupno zastavljenim ciljem politik dosegajo različne stopnje njihovega razvoja in izvajanja (Evropska komisija/EACEA/Eurydice, 2019). Države Evropske unije se med seboj razlikujejo (od integriranih do ločenih sistemov) glede na štiri kriterije, ki so povezani z **dimenzijami kakovosti**:

1. **ureditev** (enovita ali ločena) – kje,
2. organi (enojni ali dvojni) – kako,
3. **visoko usposobljeno osebje v celotnem obdobju PVV** (vsaj raven ISCED 6) – kdo,
4. izobraževalne smernice, ki se nanašajo na vse ureditve – kaj.

Ugotovljeno je bilo, da so enoviti sistemi, ki vključujejo celotno predšolsko starostno skupino (0–6), učinkovitejši od ločenih sistemov na področju organizacije dejavnosti in zagotavljanja kakovosti. Za ločene sisteme pa je značilno slabše zagotavljanje visokokakovostne PVV, saj so postopki upravljanja zaradi razdrobljenosti upravnih odgovornosti bolj zapleteni. Poročilo se osredotoča na dve dimenziji integracije politik PVV, in sicer »kje« (ureditev) in »kdo« (osebje).

Poleg tega je PVV posebej koristna za prikrajšane otroke (iz slabšega socialno-ekonomskega okolja, otroke priseljence, otroke s posebnimi potrebami ali invalidnostmi), vključno z otroki z motnjo avtističnega spektra, pri katerih je napredek v kognitivnem in socialno-čustvenem razvoju opaznejši kot pri nevrotičnih otrocih. Kljub temu pa je v PVV vpisanih manj tovrstnih otrok, saj ureditve niso dovolj prilagojene. Poročilo se osredotoča tudi na to tematiko v okviru izobraževanja/usposabljanja strokovnih delavcev_k (vzgojiteljev_ic) v PVV.

To poročilo je del projekta NEMO (*NEw MOonitoring guidelines to develop innovative ECEC teachers' curricula*) in je namenjeno predstavitvi in priporočilu smernic za nov učni načrt vzgojiteljev_ic¹ v enotnem sistemu ISCED 0 (0–6), ob upoštevanju potreb otrok z MAS.

---

¹ V primerjalnih poročilih **terminologija** vedno predstavlja izziv, saj nacionalni izrazi, povezani z izobraževanjem, pogosto predvidevajo določene sistemske rešitve, kar morda ne velja za njihove angleške ustreznice. Angleški izrazi

2. Namen poročila

Namen poročila je opraviti primerjalno analizo različnih ureditev PVV v evropskih državah in njihovih študijskih programov/programov usposabljanj za vzgojitelje* (učni načrti itd.) s posebnim poudarkom na državah partnericah v projektu NEMO: Slovenija, Švedska, Španija, Ciper in Italija. Cilj je tudi proučiti dobre prakse v izbranih državah. To nam zagotavlja osnovo za oblikovanje priporočil za enotni evropski učni načrt za izobraževanje strokovnih delavcev v PVV [European ECEC teacher curricular proposal]. Na podlagi pridobljenih rezultatov predstavljamo in priporočamo smernice za učni načrt za vzgojitelje v enotnem sistemu ISCED 0 (0–6 let), pri čemer upoštevamo tudi potrebe otrok z motnjami avtističnega spektra in druge rezultate projekta. S tem želimo spodbuditi evropske oblikovalce politik, ki so odgovorni za nacionalne sisteme PVV, da razširijo področje spremljanja in smernice glede učnih načrtov v enovito perspektivo (0–6), ki bi vključevala inovativne metodologije in orodja, razvita med projektom.

---

pa imajo morda druge pomene, ki ne veljajo za nacionalne izobraževalne sisteme. V tem poročilu uporabljamo izraza »predšolski« in »predprimarni« (v angleški različici poročila pa zamenljivo uporabljamo izraza *preschool pre-primary*). Izraza »vzgojitelji« in »jedrni strokovni delavci« uporabljamo kot sopomenki (v angleški različici pa uporabljamo izraze *ECEC teachers, pre-school teachers, kindergarten teachers* in *pre-primary teachers* ter najsplošnejši izraz *core practitioners*). V ta sklop spadajo tudi angleški izrazi *pedagogue, educator, childcare practitioner, pedagogical staff* in *early childhood teacher*.

* V besedilu je moška oblika samostalnikov rabljena kot spolno nezaznamovana.

3. Metodologija

Sodelujoče države

V to primerjalno poročilo smo vključili vseh 5 držav, ki sodelujejo v projektu NEMO (Slovenija, Ciper, Švedska, Španija in Italija). Predstavniki vsake države so posredovali podatke v vprašalniku, ki je bil zasnovan posebej za to poročilo.

Viri podatkov

Glavni viri informacij pri odgovarjanju na vprašanja so bili uradni dokumenti, ki so jih izdali in/ali priznali osrednji/najvišji organi oblasti.

Instrument

Za namene te študije je bil razvit vprašalnik, ki nam je pomagal določiti prevladujoče ureditve PVV in vanje vključene kategorije osebja, opredeliti zahteve za začetno izobraževanje in s tem povezane učne načrte ter pridobiti več podatkov o stalnem profesionalnem razvoju. Celoten vprašalnik je na voljo prek povezave v [prilogi 1](#). Zbirali smo podatke glavnih javnih in zasebnih ureditev PVV, ki so bile v šolskem letu 2019/20 znotraj regulativnega okvira. V poročilo smo vključili institucionalno predšolsko vzgojo in varstvo, ne pa tudi predšolske vzgoje in varstva na domu. Partnerji so informacije za izpolnjevanje vprašalnika črpali iz uradnih dokumentov, ki so jih izdali in/ali priznali centralni/najvišji organi oblasti, pa tudi iz reprezentativnih informacij o regionalnih predpisih in skupne prakse. Poleg tega so bili navedeni tudi nacionalni orientacijski in zakonodajni dokumenti, znanstveni članki, poročila, nacionalne analize oz. študije, nacionalni statistični uradi in študije omrežja Eurydice.

4. Rezultati z razpravo

Analizirali smo različne elemente sistemov PVV v petih evropskih državah, in sicer v Sloveniji, Italiji in Španiji ter na Švedskem in Cipru. V teh državah smo primerjali glavna okolja PVV (tabela 1) in kategorije osebja PVV v teh okoljih (tabela A v prilogi 2) s posebnim poudarkom na izobraževanju vzgojiteljev. Poglobljeno smo proučili najnižje stopnje izobrazbe v kategorijah jedrnega strokovnega osebja na podlagi ravni ISCED (tabela 2), glavne elemente njihovih programov začetnega izobraževanja (tabela B v prilogi 2, npr. naziv programa, izvajalec, trajanje) in obravnavane teme (tabela C v prilogi 2, npr. pedagoške/psihološke teme, specialna didaktika, praktično usposabljanje v vrtcu). Programe smo primerjali tudi glede na predmete, ki so študentom na voljo med študijem.

Glavne ureditve PVV

Rezultati (tabela 1) prikazujejo razlike v okoljih PVV v državah partnericah NEMO. V Sloveniji je skozi celotno predšolsko obdobje na voljo ena prevladujoča ureditev (*vrtec*). Situacija je podobna na Švedskem (*Förskola*), čeprav obstajata dve prevladujoči ureditvi (ločena ureditev v zadnjem predšolskem letu pred začetkom osnovnošolskega izobraževanja). Treba je omeniti, da so začeli postopno ukinjati predprimarni oddelek, ki bo leta 2026 postal del osnovnošolskega izobraževanja. Po drugi strani v Španiji obstajata tako integrirana kot ločena ureditev za mlajše in starejše otroke (*Escuelas infantiles – primer ciclo; Escuelas infantiles – segundo ciclo*). Na Cipru obstajata dve ločeni ureditvi za mlajše in starejše otroke, pri čemer se ureditvi prekrivata za otroke starosti od treh let do štirih let in osmih mesecev (*Vrefopaidokomikoi Stathmoi; Nipiagogeio*). V Italiji sta do nedavnega obstajali dve ločeni ureditvi, in sicer za mlajše in za starejše otroke (*Servizi educativi – nido d’infanzia; Scuola dell’infanzia*), leta 2017 pa so z zakonom ti dve ureditvi združili v »integrirani sistem 0–6«. Integrirani sistem je sicer v fazi implementacije, vendar v sistemu PVV še vedno prevladujejo ločene ureditve.

Na evropski ravni večina držav zagotavlja institucionalno PVV v dveh ločenih ureditvah glede na starost; v skoraj eni tretjini držav je PVV zagotovljena v enoviti ureditvi, medtem ko v več državah hkrati obstajajo enoviti in ločeni sistemi (Evropska komisija/EACEA/Eurydice, 2019). V tem smislu so **v državah partnericah NEMO vidne razlike, ki obstajajo po Evropi.**

Tabela 1. Raven ISCED 0 v sodelujočih državah (le v institucionalnih ureditvah; na podlagi podatkov, pridobljenih v anketi, in podatkov Evropske komisije/EACEA/Eurydice, 2019)

Država	Starost otrok						
	0	1	2	3	4	5	6
Slovenija	Vrtec						
		ISCED 010	ISCED 020				
Švedska	Förskola (<i>predšolski center</i>)						Förskoleklass (<i>predprimarni oddelek</i>)
		ISCED 010	ISCED 020				
Španija	Escuelas infantiles (primer y segundo ciclo) (<i>vrtec, prvi in drugi cikel</i>)						
	Escuelas infantiles (primer ciclo) (<i>vrtec, prvi cikel</i>)		Escuelas infantiles (segundo ciclo) Colegios de educación infantil y primaria (<i>vrtec, drugi cikel; vrtci in osnovne šole</i>)				
		ISCED 010	ISCED 020				
Ciper	Vrefopaidokomikoi Stathmoi* (<i>dnevno varstvo</i>)						
	ISCED 010						
			Nipiagogeio (<i>vrtec</i>)		Prodimotiki (<i>predprimarni oddelek</i>)		
	ISCED 020						
Italija ¹	Servizi educativi (nido d'infanzia)* (<i>izobraževalne storitve in otroške jasli</i>)		Scuola dell'infanzia (<i>predšolska vzgoja</i>)				
		ISCED 010	ISCED 020				

Opombe: ISCED 010 = zgodnji programi predšolske vzgoje in varstva; ISCED 020 = programi predprimarnega izobraževanja. ¹ = Ministrstvo za izobraževanje je pristojno za spodbujanje in razvoj novo uvedenega integriranega sistema 0–6; v Italiji so leta 2017 z zakonom uvedli »integrirani sistem ECEC 0–6«, vendar se PVV še vedno večinoma izvaja v ločenem sistemu – to je označeno s črtkano črto, ki ločuje dve različni ureditvi (v referenci Evropska komisija/EACEA/Eurydice, 2019 je obravnavano leto 2018/19 in za Italijo sta navedeni dve ločeni ureditvi glede na starost). * = Odgovorni organ spada med šolsko ali socialno upravo.

Kategorije osebja v PVV, vključno z minimalno zahtevano stopnjo izobrazbe v kategorijah jedrnega strokovnega osebja

Primerjava kategorij osebja v PVV v prevladujočih ureditvah kaže, da otroke poučujeta dve vrsti osebja – jedrni strokovni delavci (vzgojitelji) in pomočniki (glejte tabelo A). **Jedrni strokovni delavec** (ki se mu reče tudi pedagog ali vzgojitelj, v angleškem besedilu pa se uporablja izraze *pedagogue, educator, childcare practitioner, pedagogical staff, preschool, kindergarten* ali *early childhood teacher*) je oseba, ki vodi skupino otrok v učilnici ali igralnici in neposredno dela z otroki in njihovimi družinami. **Pomočnik** je posameznik, ki vsakodnevno podpira jedrnega strokovnega delavca pri delu s skupino otrok ali razredom. **Minimalna zahtevana stopnja izobrazbe jedrnih strokovnih delavcev je diploma prve stopnje (ISCED 6) iz predšolske vzgoje ali podobnega področja** (npr. v Sloveniji je naziv študija Predšolska vzgoja, v Španiji študentje pridobijo diplomu iz izobraževanja in opravijo specializacijo iz izobraževanja otrok, v Italiji pa morajo pridobiti diplomu iz pedagogike). V Sloveniji in na Cipru se ta zahteva nanaša na celotno predšolsko obdobje, medtem ko v Italiji za skupine z mlajšimi otroki to velja od leta 2019 (glej tabelo 2). V Italiji pa se od posameznikov, ki delajo s starejšimi otroki, zahteva celo izobrazbo na ravni ISCED 7 (osnovnošolska pedagogika). V Španiji je raven ISCED 6 potrebna le za osebje, ki dela s starejšimi otroki. Na Švedskem se za delovno mesto vzgojitelja zahteva diplomu prve stopnje (ISCED 6). Kar zadeva *druge* jedrne strokovne delavce, Zakon o izobraževanju navaja le, da je potrebna »zadostna izobrazba ali izkušnje za spodbujanje otrokovega razvoja in učenja« (2010: 800, 2:14). Vendar pa je v sklopu celostnega pristopa k vzgoji, varstvu in izobraževanju v Zakonu o izobraževanju (2010:800, 8:2) zapisano, da morajo biti v okolju PVV prisotni vzgojitelji kot del skupine jedrnih strokovnih delavcev.

Tabela 2. Minimalna stopnja izobrazbe, ki je potrebna, da oseba postane jedrni strokovni delavec v prevladujočih institucionalnih ureditvah v skladu z najvišjimi predpisi; predstavljeno glede na ureditve z upoštevanjem starosti otrok (na podlagi podatkov iz vprašalnika in Evropske komisije/EACEA/Eurydice, 2019)

	0–3 let	3–6 let
Slovenija		ISCED 6
Švedska		X ¹
Španija	ISCED 5	ISCED 6
Ciper		ISCED 6
Italija	ISCED 6 ²	ISCED 7

Opombe: ¹ = V skladu s švedskim zakonom o izobraževanju (2:13) lahko delo vzgojitelja opravlja le osebe s certifikatom o usposobljenosti (ISCED 6), za ostale jedrne strokovne delavce pa zakon določa, da je potrebno »zadostno znanje ali izkušnje za spodbujanje otrokovega razvoja in učenja« (2:14). Leta 2017 je imelo v vrtcih 40,1 % osebja pridobljeno diplomo prve stopnje z nazivom »vzgojitelj«, 19,5 % jih je imelo srednješolsko izobrazbo za opravljanje vzgojitelskega poklica, 29,6 % osebja pa ni imelo izobrazbe za delo z otroki; nacionalna statistika agencije Skolverket, glejte Evropska komisija/EACEA/Eurydice, 2019). ² = V zakonih iz let 2019/20; pred tem so bile odločitve sprejete na regionalni ravni; ISCED 6 – diploma prve stopnje ali enakovredna stopnja; ISCED 7 – magisterij oz. diploma druge stopnje ali enakovredna stopnja.

Na ravni partnerstva NEMO je torej zahtevana različna raven izobrazbe za jedrne strokovne delavce – v nekaterih ureditvah predpisi ne obstajajo, v nekaterih pa je potrebna izobrazba stopnje ISCED 6, kot je to na Švedskem. Ponekod zahtevajo stopnjo ISCED 5 (za poučevanje mlajših otrok v Španiji), v večini preostalih držav pa je potrebna stopnja ISCED 6 (Slovenija, Ciper, za poučevanje starejših otrok v Španiji in za poučevanje mlajših otrok v Italiji). V enem primeru je zahtevana stopnja izobrazbe ISCED 7 (v Italiji, za poučevanje starejših otrok). **Nedavne reforme kažejo trend zvišanja zahtevane ravni izobrazbe v PVV;** kljub temu v Španiji zahtevana raven za izobraževanje mlajših otrok ostaja izjema.

Tudi glede na obstoječo situacijo v državah NEMO lahko trdimo, da **lahko države NEMO na splošno služijo kot primeri dobrih praks**, zlasti za države, kjer je minimalna zahtevana stopnja izobrazbe za opravljanje dela jedrnega strokovnega delavca **v mlajši ali starejši starostni skupini pod ravno diplome prve stopnje** (Češka, Irska, Latvija, Malta, Avstrija, Romunija, Slovaška in Škotska v Veliki Britaniji).

Primerjava programov začetnega izobraževanja

Primerjalno analizo učnih načrtov za PVV smo opravili za naslednje kategorije jedrnih strokovnih delavcev: *vzgojitelj/vzgojiteljica* v Sloveniji, *Förskollärare* na Švedskem, *Técnico Superior en Educación Infantil* in *Grado en Maestro de Educación Infantil* v Španiji, *Nipiagogos* na Cipru ter *Educatore Professionale* in *Maestra* v Italiji (glejte tabeli B in C). Primerjali smo predpise glede študijskih programov, cilje, splošne kompetence/učne cilje, glavne elemente, (npr. naziv programa, izvajalec, trajanje), obravnavane teme (npr. pedagoške/psihološke teme, specialna didaktika, praktično usposabljanje v vrtcu) in predmete posameznih programov.

Cilji in splošne kompetence/učni cilji

Primerjava ciljev študijskih programov v državah NEMO kaže, da so ti med seboj zelo podobni. V vseh programih je z različnimi besedami poudarjeno, da je **cilj priprava pedagoških/izobraževalnih in vzgojnih aktivnosti v ureditvah PVV skupaj z otroki, družinami in sodelavci (načrtovanje, izvajanje, vrednotenje in dokumentiranje), vključno s predmetnimi kompetencami (didaktika v predšolskem obdobju), drugimi ključnimi znanji (npr. psihologija) in zdravstvenimi težavami**. Poleg tega je namen opremiti bodoče vzgojitelje in vzgojiteljice s teoretičnim in konceptualnim znanjem (npr. temeljno znanje iz edukacijskih ved; to ne velja za Španijo za starostno obdobje 0–3). V Sloveniji in na Švedskem je pomembna tudi priprava na nadaljnji študij za pridobitev magisterija oz. diplome druge stopnje. Splošne kompetence ali učni cilji, zapisani v programih, **so usklajeni s temi cilji** in podobni so tudi v tistih državah, kjer **med njimi obstajajo manjše razlike**.

Glavni elementi, obravnavane teme in predmeti v sklopu programov

Primerjava glavnih elementov začetnih programov za jedrne strokovne delavce v izbranih državah (tabela B) kaže, da jih večinoma **izvajajo univerze** in trajajo od 2 do 5 let, večinoma pa **3–4 leta**. Obsegajo od 120 do 300 kreditnih točk (ECTS), večinoma pa od **180 do 240 kreditnih točk (ECTS)**. Najočitnejši izjemi sta Španija in Italija – v Španiji so zahteve za pridobljeno izobrazbo jedrnih strokovnih delavcev, ki izobražujejo mlajše otroke, nižje (ISCED 5, izvajajo jih inštituti za poklicno usposabljanje), v Italiji pa so zahteve za poučevanje starejših otrok višje (ISCED 7) v primerjavi z drugimi državami (ISCED 6). Pred letom 2019 v Italiji ni bilo zahtev na centralni ravni (avtonomija na regionalni ravni) za strokovne delavce, ki delajo z mlajšimi otroki.

V vsaki državi izobraževanje jedrnih strokovnih delavcev izvaja več različnih izvajalcev oziroma institucij. V vsaki državi smo analizirali po enega izvajalca študijskega programa za izobraževanje jedrnih strokovnih delavcev, in sicer: Slovenija – Univerza v Mariboru, Švedska – Univerza v Stockholmu, Španija – Ministrstvo za izobraževanje/Bela knjiga, Ciper – Evropska univerza na Cipru, Italija – Univerza v Bologni (glejte tabelo C). Nacionalni strokovnjaki so v vprašalnikih NEMO zapisali, da so **programi pri različnih izvajalcih precej podobni**.

S **primerjavo obveznih in izbirnih predmetov** pa smo izvedli tudi poglobljeno analizo študijskih programov (glejte razpredelnico C). Naslove predmetov smo prevedli v angleški jezik. V

naslednjem koraku smo vsakemu predmetu dodelili krovno temo (npr. telesni razvoj in gibanje, jezikovne in komunikacijske spretnosti, psihologija in metodologija). Nato je eden od raziskovalcev pregledal vse predmete iz študijskih programov in pripisal številko »1« določeni skupni temi, če je bil ustrezen predmet vključen v študijski program. V zadnjem koraku pa smo vse skupne teme razvrstili v krovne teme ali področja (npr. specialna didaktika).

Učni načrti **študijskih programov za jedrne strokovne delavce so med seboj zelo podobni in obravnavajo podobne teme**, (večinoma) pa **vključujejo tudi študijsko prakso** (edina izjema je diploma s področja izobraževanja otrok v Španiji). V študijske programe je vključenih od 8 (v Španiji, starostno obdobje 0–3) do 18 tematik (Ciper). Po pričakovanjih španski program za izobraževanje jedrnih strokovnih delavcev zajema najmanj tematik, saj je tudi edini program z ravno ISCED 5 (ostali programi so ravni ISCED 6 ali ISCED 7); krajše obdobje študija in nižja raven ISCED se odražata v manjšem številu obravnavanih tem v programu. Vsi programi (7) pa vključujejo **psihologijo in pedagogiko** (splošni predmeti), **jezikovne in komunikacijske spretnosti** ter **posebno in inkluzivno izobraževanje** (specialna didaktika). **Metodologija** (splošni predmet), **ekspresivna umetnost in razvoj ustvarjalnosti** (specialna didaktika) in **praktično usposabljanje v vrtcu** so vključeni v vse programe (6), razen v dodiplomski program v Španiji.

Ker se projekt NEMO osredotoča na **specialno in inkluzivno izobraževanje**, smo to področje podrobneje analizirali. Čeprav ga obravnavajo v vseh študijskih programih, pa **med njimi obstajajo velike razlike glede na način obravnavanja tematik (število predmetov, obvezni ali izbirni predmeti)**. Med glavne razlike spada število vključenih sorodnih predmetov (npr. v Sloveniji in Španiji (za starostno obdobje 0–3 let) jih je manj, v Španiji jih je več za starostno obdobje 3–6 let), koliko predmetov je izbirnih in koliko obveznih (npr. v Italiji so za obdobje 0–3 let večinoma izbirni, v Španiji pa so za obdobje 3–6 obvezni). Čeprav več predmetov obravnava posebno in inkluzivno izobraževanje, pa **motnje avtističnega spektra (MAS) niso posebej omenjene** v nobeni od držav, ki sodelujejo v projektu NEMO.

Stalni profesionalni razvoj

Poleg primerjave zahtev za začetno izobraževanje jedrnih strokovnih delavcev v PVV v izbranih državah smo primerjali tudi področje stalnega profesionalnega razvoja (SPR) s poudarkom na avtizmu. Osredotočili smo se na glavne značilnosti SPR-ja v vsaki državi, pa tudi na ustanove, ki

izvajajo SPR, ter informacije o vsebini usposabljanj o posebnih potrebah s poudarkom na avtizmu.

Opis obveznih usposabljanj, glavne vsebine, metode in najmanjše število ur na leto

SPR je obvezen na **Cipru** ter v **Sloveniji** in **Italiji**. Na **Švedskem** nadaljnje izobraževanje **formalno ni obvezno**, v praksi pa je pogosto obvezno, saj je SPR del poklicne dolžnosti. V **Španiji** SPR sicer **ni obvezen**, vendar je potreben za izplačilo dodatka k plači.

V **Španiji** obstaja posebna oblika SPR-ja, ki ga morajo zaposleni opraviti v prvem letu neposredno na delovnem mestu. Nadaljnji razvoj pa nato poteka v obdobju šestih let in zaposleni se morajo udeležiti 100 ur usposabljanj. Tisti, ki uspešno opravijo javne izpite in se zaposlijo, se morajo udeležiti enoletnega usposabljanja, ki je zasnovano posebej za njihovo delovno mesto. Na **Švedskem** se število ur razlikuje glede na usposabljanje, ki ga izbere posamezni vzgojitelj. Specialni pedagogi so posebna poklicna skupina, saj so poleg osnovnega pedagoškega izobraževanja in treh let prakse kot učitelji/vzgojitelji že opravili dodatno usposabljanje v sklopu diplome z 90 kreditnimi točkami. Na **Cipru** se morajo vzgojitelji pred zaposlitvijo obvezno udeležiti vsaj 10 ur visoko reguliranega SPR-ja na leto. Po drugi strani pa morajo ravnatelj in ravnateljice vrtcev (okoliš vrtca) pridobiti še dodatnih 30 kreditnih točk, vezanih na specifične teme. Udeležiti se morajo formalnega usposabljanja za ravnatelje, vendar predhodna vzgojiteljska izobrazba ni potrebna. V **Sloveniji** se morajo pedagoški strokovni delavci udeležiti 5-dnevnega usposabljanja na delovnem mestu ali vsega skupaj 15 dni v obdobju treh let. SPR je sestavljen iz programov strokovnega usposabljanja, tematskih konferenc ter izrednih in projektnih programov z različnimi vsebinami. V **Italiji** je SPR razdeljen na 50 ur za vsakega redno zaposlenega vzgojitelja, ki poučuje otroke od 3. do 6. leta starosti. V sistemu 0–3 in v integriranem sistemu 0–6 morajo vzgojitelji SPR-ju nameniti 20 ur, pedagoški koordinatorji pa 40 ur na leto.

Javne ustanove (univerze, visoke šole ...) in zasebne ustanove (združenja, agencije za usposabljanje, zadruga ...), ki sodelujejo pri SPR-ju učiteljev in vzgojiteljev.

V **Španiji** usposabljanja SPR-ja izvajajo centri za usposabljanje, ki jih financirajo regionalna vlada, špansko ministrstvo za izobraževanje in univerza. Na **Švedskem** usposabljanja izvajajo univerze,

nacionalne agencije/zavodi ali pa »Šolski organ za posebno izobraževanje«, ki zagotavlja brezplačna spletna izobraževanja s poudarkom na razvoju izobraževanja otrok s posebnimi potrebami. Usposabljanja temeljijo na potrebah stroke po praktičnih rešitvah in dokazanih izkušnjah. V **Sloveniji** ministrstvo izbere in odobri predloge in programe za SPR z več zasebnih in javnih institucij (kot so javne univerze, Pedagoški inštitut itd.). V **Italiji** SPR na nacionalni ravni ureja vlada, ki določi splošna merila. Na platformi SOFIA, ki je bila vzpostavljena za vzgojitelje oziroma učitelje, ki poučujejo otroke od 3. do 10. leta starosti, štejejo kot veljavna vsa usposabljanja. SPR za vzgojitelje v sistemu 0–3 ali v integriranem sistemu 0–6 pa se ureja na regionalni ravni prek platforme za SPR ali združenja. Na **Cipru** je za SPR odgovoren institucionalni organ, usposabljanja pa večinoma izvajajo Evropska univerza na Cipru, Univerza v Nikoziji, Univerza Frederick in Ciprski pedagoški inštitut.

Specifično usposabljanje SPR o avtizmu ter predstavljeni pristopi, vsebine in glavne tematike.

V **Španiji** je specifično usposabljanje za SPR o avtizmu zagotovljeno z več intervencijami, ki temeljijo na zgodnji intervenciji pri avtizmu v skladu z Denverskim modelom in drugimi pristopi. Na **Švedskem** izobraževalno gradivo in usposabljanja za inkluzivno izobraževanje v vrtcu zagotavlja Šolski organ za posebno izobraževanje. Usposabljanja spodbujajo enakost in inkluzivno izobraževanje v vrtcu. Na **Cipru** se lahko SPR, ki obravnava avtizem, izvaja v obliki magistrskih in podiplomskih univerzitetnih programov, pa tudi na seminarjih in delavnicah ciprskega pedagoškega inštituta za stalni strokovni razvoj specialnih pedagogov in pedagogov. V **Sloveniji** obstaja več možnosti usposabljanja za delo z otroki s posebnimi potrebami, med drugim tudi prav specifično za avtizem. V **Italiji** delo na področju avtizma na nacionalni ravni urejajo smernice za avtizem, ki jih odobri senatna komisija za higieno in zdravje. Namen je posodobiti bistvene ravni varstva z inkluzijo, zgodnjim diagnosticiranjem, skrbjo in individualiziranim zdravljenjem ter z uporabo metod in orodij, ki temeljijo na najnaprednejših znanstvenih dokazih.

5. Priporočila o učnem načrtu za vzgojitelje predprimarnega izobraževanja v enotnem sistemu ISCED 0 (0–6 let)

Primerjalno poročilo je služilo kot izhodišče za oblikovanje priporočil za enotni evropski učni načrt za izobraževanje strokovnih delavcev v PVV, v katerega smo vključili tudi druge ustrezne intelektualne rezultate, do katerih smo prišli v okviru projekta NEMO.

V vseh državah, ki so vključene v projekt NEMO, so univerze ene najpomembnejših institucij za izvajanje usposabljanj. Kar zadeva druga usposabljanja, pa je situacija v Italiji delno podobna situaciji v Sloveniji. V obeh državah je vsebina SPR-ja zelo raznolika in različne institucije lahko predstavijo svoje predloge za SPR.

Poročilo IO1 bi lahko vključili v izbirna usposabljanja na podlagi opazovanja izvajanja storitev v starostni skupini 0–3. V Italiji je opazovanje zelo pomembna veščina, ki jo morajo vzgojitelji obvladati za zagotavljanje kakovosti (Orientamenti nazionali per i servizi educativi per l'infanzia, 2022). Enega otroka se lahko opazuje večkrat ob različnem času – v primeru dvoma se lahko postopek po nekaj mesecih ponovi in se oceni, ali se je za pomoč treba obrniti na strokovnjake. Orodje NEMO je posebno zato, ker se lahko z njegovo uporabo potrdi dvome in se jih podrobneje opredeli, poleg tega pa je mogoče opisati področja, kjer se težave pojavljajo, kar olajša proces. Za zmanjšanje težav pri opazovanju otrok, ki se nenehno gibljejo, se priporoča uporabo podpornega gradiva v obliki videoposnetkov. Tudi oblika opazovanja pri orodju je uporabna, priporoča pa se tudi uporabo obrazca za opazovanje v tiskani obliki, saj v italijanskih vrtcih brezžični internet ni na voljo in tudi sicer raje uporabljajo papirnato gradivo (ki ga je lažje uporabljati).

Instrument IO3 se priporoča za uporabo pri otrocih med 3. in 6. letom starosti za učenje in končno opazovanje. Lahko bi se ga vključilo v 50-urno usposabljanje za vsakega redno zaposlenega vzgojitelja, ki poučuje otroke od 3. do 6. leta starosti. Ker se orodje nadgrajuje, se ga lahko uporabi za spremljanje otrokovega uspeha.

Z integracijo instrumentov IO1 in IO3 bi lahko ustvarili celovit paket usposabljanja za začetno, sprotno in končno opazovanje otroka v sistemu 0–6. Instrumente bi lahko vključili v začetno usposabljanje strokovnih delavcev (triletni univerzitetni študijski program) in v stalni profesionalni razvoj (v sklopu 20 ur usposabljanj za strokovno izpopolnjevanje vzgojiteljev) na področju atipičnega razvoja in prepoznavanja potreb otrok.

V Italiji bi jih lahko vključili v specifična regionalna usposabljanja za vzgojitelje oziroma učitelje, ki bi jih izvajala združenja z akreditacijo vlade, in jih dopolnili z drugimi sistematičnimi orodji za opazovanje, ki trenutno obstajajo.

Vsebino bi poimenovali začetno opazovanje mlajšega otroka v varstvu. Smernice za starostno skupino 0–3 in pedagoške smernice za starostno skupino 0–6 (Linee Guida Pedagogiche, 2021) lahko postanejo okvir za IO1 skladno z idejo kontinuitete in namenom vzpostavitve integriranega sistema.

6. Bibliografija

Svet Evropske unije. (2011). Council conclusions on early childhood education and care. *Uradni list Evropske unije*, 2011/C 175/03.

<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/11/st09/st09424.en11.pdf>

Evropska komisija/EACEA/Eurydice. (2019). *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe 2019 Edition Eurydice Report*. Urad za publikacije Evropske unije.

<https://doi.org/10.2797/966808>

7. Priloga 1: Povezava do vprašalnika za primerjalno poročilo IO4 (v angleščini):

https://www.pei.si/wp-content/uploads/2022/07/Vprasalnik_NEMO.pdf

8. Priloga 2: Tabele

Tabla A. Zahtevana izobrazba po kategorijah osebja v PVV glede na ureditev v vključenih državah, z zapisom v nacionalnem jeziku in prevodom (jedrni strokovni delavci so označeni z modro in pomočniki s črno barvo)

	Slovenija	Švedska	Španija		Ciper ⁴	Italija		
Ureditev /// Zahtevana izobrazba	Vrtec	Förskola¹ (predšolski center)	Escuelas infantiles (primer ciclo)² (vrtec, prvi cikel)	Escuelas infantiles (segundo ciclo) Colegios de educación infantil y primaria² (vrtec, drugi cikel; vrtci in osnovne šole) Escuelas infantiles (primer y segundo ciclo) (vrtec, prvi in drugi cikel)	Vrefopaidokomikoi Stathmoi (dnevno varstvo)	Nipiagogeio (vrtec)	Servizi educativi (nido d'infanzia) (izobraževalne storitve in varstvo)	Scuola dell'infanzia (predprimarno izobraževanje)
Višja sekundarna izobrazba (ISCED 3)	Pomočnica vzgojiteljice			Asistente educativo (pomočnik pri izobraževanju)				
Posekundarna neterciarna izobrazba (ISCED 4)		Elevassisten (študent pomočnik)					Operatori di Nido Familiare (izvajalec varstva na domu)	
Terciarna izobrazba (ISCED 5)			Técnico Superior en Educación Infantil (višji tehnik v predšolskem izobraževanju)					
Diploma prve stopnje (ISCED 6)	Vzgojitelj	Förskollärare (vzgojitelj)		Grado en Maestro de Educación Infantil (učitelj v predprimarnem izobraževanju)	Nipiagogos (vzgojitelj)	Nipiagogos (vzgojitelj)	Educatore Professionale (vzgojitelj)	
Magisterij oz. diploma druge stopnje (ISCED 7)								Maestra (učitelj)

Formalna izobrazba ni potrebna		Barnskötare (varuh predšolskih otrok)*			Voithos Nipiagogou (pomočnik vzgojitelja)**			
--------------------------------	--	--	--	--	---	--	--	--

Opombe. * Običajno opravijo triletno poklicno (integrirano) izobraževanje na sekundarni ravni. Diplomo lahko pridobijo tudi v sklopu izobraževanja odraslih. ** V skladu z zakonom to ni določeno, vendar ravnateljji večinoma raje zaposlijo usposobljene pomočnike vzgojiteljev (diploma na področju predšolske vzgoje, varstva/psihosocialnega in duhovnega izobraževanja otrok). Redko zaposlijo osebe s certifikatom ali z visokošolsko diplomo (ni univerzitetna raven) (več v dodatnih informacijah).

Dodatne informacije po državah:

¹ Na **Švedskem** lahko skladno s švedskim zakonom o izobraževanju (Swedish Education Act, 2:13) delo vzgojitelja opravlja samo osebje, ki s certifikatom izkazuje pridobljeno izobrazbo vzgojitelja. Vzgojitelji so odgovorni za izobraževalni razvoj v skupinah PVV (vse starosti). Statistični podatki kažejo, da vsak vzgojitelj (raven ISCED 6) v povprečju skrbi za 13 otrok. Če pa upoštevamo tudi ostalo osebje, ki dela neposredno z otroki v skupini, pa v povprečju en odrasli skrbi za pet otrok. V zasebnih ureditvah je zaposlenih manj izobraženih vzgojiteljev, vendar je v zakonu o izobraževanju zapisano, da mora v takšni ureditvi pedagoško delo opravljati vsaj en izobražen vzgojitelj.

² V **Španiji** obstajajo t. i. alternativni pedagoški projekti (npr. brezplačne šole; <https://ludus.org.es/es/projects>), vendar jim ni treba izpolnjevati istih zahtev, kot jih morajo druge vrste šol.

Tabela B. Glavni elementi programov začetnega izobraževanja za jedrne strokovne delavce v izbranih državah

	Slovenija	Švedska ¹	Španija		Ciper	Italija	
	Vzgojitelj	Förskollärare (vzgojitelj)	Técnico Superior en Educación Infantil (višji tehnik v predšolski vzgoji)	Grado en Maestro de Educación Infantil (učitelj v predprimarnem izobraževanju)	Nipiagogos (vzgojitelj)	Educatore Professionale² (vzgojitelj)	Maestra (vzgojitelj)
Naziv programa/usposabljanja	Predšolska vzgoja	Program usposabljanja za vzgojitelje	Cikel usposabljanja: Diploma s področja vzgoje otrok	Diploma s področja izobraževanja, specializacija iz vzgoje otrok	Predšolska vzgoja/predprimarno izobraževanje	Pedagogika	Osnovnošolska pedagogika
Program/izvajalec usposabljanja (institucija ...)	Javne univerze (Univerza v Ljubljani – UL, Univerza v Mariboru – UM, Univerza na Primorskem – UP)	Vladna agencija UKÄ je pooblastila 20 univerz za podeljevanje diplome iz predšolske vzgoje Seznam visokošolskih ustanov pod okriljem švedskega sveta za visoko šolstvo (2016)	Ustanove za poklicno usposabljanje, uradni program ministrstva za izobraževanje. Vsi centri, ki usposabljanje izvajajo v Španiji.	Na desetine univerz po državi.	Evropska univerza na Cipru – EUC, Univerza na Cipru, Univerza v Nikoziji, Univerza Frederick	Univerza	Univerza
Vrsta programa (diploma (diploma prve stopnje), magisterij (diploma druge stopnje), poklicno izobraževanje itd.) in raven ISCED	Diploma – 6	Diploma – 6: diploma iz predšolske vzgoje, vključno s poklicnim usposabljanjem (integrirano)	Cikel usposabljanja – 5	Diploma – 6	Diploma – 6	Posebni program, diploma – 6	Posebni program, magisterij – 7
Trajanje (v letih)	3	3,5	2	4	4	3	5
Kreditne točke ECTS	180	210	120	240	240	180	300

Opombe: ECTS – Evropski sistem prenašanja in zbiranja kreditnih točk. ¹ = Ni minimalnih zakonskih zahtev; študijski program v tabeli ni potreben za jedrne strokovne delavce, ki delajo v ureditvah PVV. ² = V zakonih iz let 2019/20; pred tem je bila pristojnost v rokah organov na regionalni ravni.

Tabela C. Teme v učnem načrtu začetnega izobraževanja za jedrne strokovne delavce v institucionalnih ureditvah v izbranih državah

		Slovenija	Švedska	Španija	Ciper	Italija			
Naziv izobraževalnega programa/predmeti		Predšolska vzgoja	Program usposabljanja za vzgojitelje	Cikel usposabljanja: Diploma s področja vzgoje otrok	Diploma s področja izobraževanja, specializacija iz vzgoje otrok	Predšolska vzgoja/predprimarno izobraževanje	Pedagogika	Osnovnošolska pedagogika	Σ
PEDAGOŠKO/PSIHOLOŠKO ZNANJE	Psihologija	1	1	1	1	1	1	1	7
	Pedagogika	1	1	1	1	1	1	1	7
	Didaktika	1	1						2
	Jezikoslovje		1			1			2
	Metodologija	1	1		1	1	1	1	6
SPECIALNA DIDAKTIKA	Telesni razvoj in gibanje	1			1	1	1	1	5
	Izrazne umetnosti in razvijanje ustvarjalnosti	1	1		1	1	1	1	6
	Jezik in komunikacijske spretnosti	1	1	1	1	1	1	1	7
	Tuji jezik				1	1	1	1	4
	Opismenjevanje	1			1	1	1	1	5
	Razvijanje številskih predstav in logičnega sklepanja	1	1		1	1		1	5
	Naravoslovje/razumevanje sveta	1	1		1	1		1	5
	Igra		1	1		1			3
	Digitalna ozaveščenost					1	1		2
	Državlanske in demokratične kompetence				1	1			2
	Posebna in inkluzivna pedagogika	1	1	1	1	1	1	1	7
	Zdravstvena vzgoja			1	1	1			3
	Čustveni, osebni in socialni razvoj		1	1		1	1		4
	Družinska pismenost	1					1		2
	Vera				1				1
DRUGO			1				1	1	3
PRAKTIČNO USPOSABLJANJE V VRTCU	1	1		1	1	1	1	1	6
Σ		13	13	8	15	18	14	13	

Opombe. Analizirani so bili učni načrti z naslednjih institucij: Slovenija – Univerza v Mariboru, Švedska – Univerza v Stockholmu, Španija – Ministrstvo za izobraževanje/Bela knjiga, Ciper – Evropska univerza na Cipru, Italija – Univerza v Bologni (glejte tabelo C). Število 1 pomeni, da je določena tematika vključena v analizirani kurikulum/izobraževalni program – na podlagi imena predmeta.